

Streszczenie pracy doktorskiej

mgr inż. Zyta Maria Biegała

pt. „Wpływ środków publicznych na konkurencyjność sektora przetwórstwa rybnego”

Rozprawa doktorska podejmuje problematykę dotyczącą konkurencyjności i innowacyjności sektora zajmującego się produkcją i sprzedażą ryb oraz przetworów rybnych w aspekcie wykorzystania środków unijnych. Rozważania te przeprowadzone zostały na przykładzie województwa pomorskiego. Województwo pomorskie jest regionem przemysłowym, w którym obserwuje się zanik tradycyjnych funkcji gospodarczych regionu, związanych z szeroko pojętym przemysłem stoczniowym. W ostatnich latach największą dynamiką rozwoju charakteryzuje się przemysł spożywczy, w tym zwłaszcza przetwórstwo ryb. Mimo, że liczba przedsiębiorstw zajmujących się przetwórstwem ryb jest najmniej liczną grupą w ramach przemysłu spożywczego to skala i intensywność zachodzących zmian sprawiają, że sektor ten stał się swego rodzaju poligonem, na którym ujawniają się zjawiska i procesy przeobrażeń ilościowo-jakościowych charakterystyczne dla rozwiniętych gospodarek, przejawiające się w: specjalizacji asortymentowej, wzroście skali produkcji i koncentracji kapitału.

Podstawowym celem pracy jest ocena wpływu wykorzystania środków publicznych Unii Europejskiej przeznaczonych na realizację projektów inwestycyjnych nakierowanych na podniesienie konkurencyjności sektora przetwórstwa rybnego na przykładzie przedsiębiorstw województwa pomorskiego.

Dla potrzeb badawczych sformułowano następującą hipotezę badawczą: *Wykorzystanie środków publicznych UE (Programy SAPARD, SPO, PROW) ma wpływ na poprawę innowacyjności i konkurencyjności przedsiębiorstw przetwórstwa rybnego.*

Praca posiada charakter teoretyczno-empiryczny i składa się ze wstępu, pięciu rozdziałów oraz wniosków. W rozdziale pierwszym scharakteryzowano podstawowe zagadnienia dotyczące problematyki zasobów przedsiębiorstwa oraz istotę konkurencyjności. Omówiono zjawiska konkurencji, konkurencyjności i zdolności konkurencyjnej przedsiębiorstw. Poddano analizie zagadnienie przewag konkurencyjnych. Przedstawiono wybrane definicje konkurencyjności i jej determinanty (w szczególności innowacyjność), zjawisko konkurencji oraz główne strategie konkurencyjności. W pracy zwrócono uwagę na ważniejsze czynniki ją determinujące, takie jak: produktywność, rozwój zasobów ludzkich, badania i rozwój technologii oraz gospodarka oparta na wiedzy. Rozdział drugi poświęcony

został problematyce innowacji i innowacyjności, a także zwrócono uwagę na instrumenty kreowania konkurencyjności. Przedstawiono w nim definicje i klasyfikacje innowacji. Powyższe dwa rozdziały zawierają także przegląd literatury z zakresu innowacji i konkurencyjności przedsiębiorstw.

Kierunki przemian związanych z transformacją gospodarczą oraz ich wpływ na sektor przemysłu rybnego są przedmiotem rozważań w rozdziale trzecim. Scharakteryzowano w nim ogólnie sektor przetwórstwa rybnego w kraju oraz omówiono czynniki zewnętrzne i wewnętrzne dotyczące zmian w badanym sektorze.

Rozdział czwarty poświęcony został omówieniu finansowych instrumentów wspierania oraz celów polityki strukturalnej UE i jej interwencji. Omówiono w nim także programy i środki unijne, z których skorzystała Polska oraz wskazano inwestycje, na które wydawkowano fundusze, co przyczyniło się do podniesienia konkurencyjności przedsiębiorstw.

Rozdział piąty ma charakter empiryczny i poświęcony został badaniom nad konkurencyjnością przedsiębiorstw sektora przetwórstwa rybnego w województwie pomorskim. Scharakteryzowano w nim badane przedsiębiorstwa i ich rozwój w latach 2002-2015. Wiele uwagi poświęcono prezentacji i analizom wyników badań ankietowych, ze szczególnym uwzględnieniem metod wielowymiarowej analizy statystycznej. Na ich podstawie dokonano klasyfikacji badanych spółek sektora przetwórstwa rybnego z punktu widzenia ich sytuacji finansowej. Ponadto podjęto próbę wykrycia powiązań pomiędzy kategoriami innowacyjności a kategoriami miary syntetycznej dotyczącej sytuacji finansowej badanych przedsiębiorstw.

W podsumowaniu przedstawiono w formie syntetycznej wnioski wynikające z przeprowadzonych w pracy badań. Pełna realizacja założonych celów badawczych pozwoliła na pozytywne zweryfikowanie hipotezy głównej oraz wszystkich hipotez szczegółowych.

Przeprowadzone w pracy zarówno rozważania o charakterze teoretycznym, jak i szeroko zakrojone badania empiryczne dotyczące województwa pomorskiego, pozwalają stwierdzić, iż członkostwo Polski w UE przyczyniło się do poprawy konkurencyjności i pozycji Polski w unijnej gospodarce rybnej. Nastąpił wzrost produkcji przetwórstwa rybnego i konsumpcji ryb w Polsce. Ponadto Polska w badanym okresie zwiększyła swój udział w wielu dziedzinach unijnej gospodarki rybnej. Co więcej, wykazała przewagę komparatywną i konkurencyjną w towarach rybnych.

Słowa kluczowe: przetwórstwo rybne, konkurencyjność, innowacyjność, unijne programy pomocowe

15.03.2019
Zyta Biernacka

dr hab. Konrad Turkowski, prof. UWM
Katedra Ekonomii Środowiska,
Nieruchomości i Agrobiznesu,
Wydział Nauk Ekonomicznych
Uniwersytet Warmińsko-Mazurski

Olsztyn, 23 kwietnia 2019 r.

Recenzja

pracy doktorskiej mgr Zyty Marii Biegały pt.: „Wpływ środków publicznych na konkurencyjność sektora przetwórstwa rybnego” napisanej pod kierunkiem dr hab. Iwony Bąk, prof. ZUT, na Wydziale Ekonomicznym Zachodniopomorskiego Uniwersytetu Technologicznego w Szczecinie w 2019 roku.

Podstawą formalną opracowania recenzji jest pismo Dziekana Wydziału Ekonomicznego Zachodniopomorskiego Uniwersytetu Technologicznego w Szczecinie (DEkon. 216/2019) z 15 marca 2019 r. o ocenę rozprawy doktorskiej mgr Zyty Marii Biegały. Podstawą merytoryczną oceny jest przedłożona praca doktorska.

Ocena została przygotowana zgodnie z wymaganiami ustawy z dnia 14 marca 2004 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki, rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 8 sierpnia 2011 r. w sprawie obszarów wiedzy, dziedzin nauki i sztuki oraz dyscyplin naukowych i artystycznych, rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 30 października 2015 r. w sprawie szczegółowego trybu i warunków przeprowadzenia czynności w przewodzie doktorskim, w postępowaniu habilitacyjnym oraz w postępowaniu o nadanie tytułu profesora.

I. Ocena formalna pracy

1. Praca obejmuje 203 strony. Składa się ze wstępu, 5 rozdziałów, wniosków, spisu literatury i aktów prawnych, spisu tabel i rysunków oraz 3 załączników.
2. Załączone spisy obejmują 55 tabel i 39 rysunków.
3. Zestawienie bibliograficzne obejmuje 260 pozycji książkowych, artykułów i raportów, w tym 23 w językach obcych (prawie 10 % wszystkich pozycji). Ponadto w pracy wskazano na 21 aktów prawnych.

II. Ocena badanego problemu

Konkurencja jest podstawową cechą gospodarki rynkowej, a przedsiębiorstwa biorące udział w grze rynkowej muszą odznaczać się konkurencyjnością. Konkurencyjne przedsiębiorstwo powinno cechować się zdolnością i elastycznością w adaptacji do zmieniających się warunków rynkowych, w których funkcjonuje oraz dążyć do podejmowania takich decyzji rozwojowych, które zapewnią mu uzyskanie długotrwałej przewagi konkurencyjnej.

Podjęcie przez Panią mgr Zytę Biegałą badań nad oceną wpływu środków publicznych Unii Europejskiej na zmiany konkurencyjności sektora przetwórstwa rybnego należy uznać za trafne, aktualne, dające duże możliwości użytkowe i spełniające kryteria wyboru zakresu badawczego dla prac doktorskich.

III. Założenia badawcze i układ rozprawy

Rozprawa ma charakter teoretyczno-empiryczny i spełnia wymagania stawiane pracom doktorskim, które mają na celu wykazanie umiejętności zastosowania wybranych metod naukowych w rozwiązywaniu postawionych wybranych problemów przy określonych założeniach badawczych.

W pracy Pani mgr Zyta Biegała przyjęła cel podstawowy, 3 cele szczegółowe oraz 1 hipotezę główną i 3 hipotezy szczegółowe.

Cel podstawowy został przedstawiony na str. 9 rozprawy jako ocena wpływu wykorzystania środków publicznych Unii Europejskiej przeznaczonych na realizację projektów inwestycyjnych nakierowanych na podniesienie konkurencyjności sektora przetwórstwa rybnego na przykładzie przedsiębiorstw województwa pomorskiego.

Cel podstawowy został uzupełniony 3 celami szczegółowymi (str. 9):

1. zbadanie, czy środki publiczne w istotny sposób wpływają na podniesienie innowacyjności przedsiębiorstw sektora przetwórstwa rybnego (nowe technologie produkcji, zmiany w asortymencie i jakości produktów, zmiany organizacyjne),
2. zbadanie, czy zmiany na poziomie innowacyjności przedsiębiorstw wykorzystujących środki publiczne UE przyczyniły się do podniesienia ich pozycji konkurencyjnej,
3. ustalenie, czy efektem finalnym absorpcji unijnych środków publicznych jest poprawa kondycji ekonomicznej przedsiębiorstw badanego sektora.

Dla potrzeb badawczych sformułowano 1 hipotezę główną:

1. Wykorzystanie środków publicznych UE (Programy SAPARD, SPO, PROW) ma wpływ na poprawę innowacyjności i konkurencyjności przedsiębiorstw sektora przetwórstwa rybnego.

Hipotezę główną uzupełniały 3 hipotezy pomocnicze:

1. pozycja konkurencyjna przedsiębiorstw przetwórstwa rybnego jest funkcją jego zasobów oraz uzyskanego potencjału konkurencyjności,
2. zależność między zasobami przedsiębiorstwa, a jego pozycją konkurencyjną jest mierzalna, czyli istnieją czynniki wpływu możliwe do identyfikacji,
3. środki publiczne UE należą do istotnych czynników wpływających na poziom innowacyjności i na pozycję konkurencyjną przedsiębiorstw przetwórstwa rybnego.

Sformułowane powyżej założenia badawcze należy uznać za poprawne, a cele i hipotezy szczegółowe stanowią logiczne rozwinięcie celu podstawowego i hipotezy głównej.

Rozprawa składa się z 5 rozdziałów, stosownie do jej tytułu i przyjętych założeń. We wstępie Doktorantka wskazała na tło historyczne badanych problemów i konieczność dostosowania się polskich przedsiębiorstw do wymagań rynku międzynarodowego i globalnego. Procesy dostosowawcze do unijnych standardów, które rozpoczęły się przed wejściem do Unii Europejskiej i objęcie Polski europejską polityką regionalną po wejściu do Unii, umożliwiły krajowym przedsiębiorstwom dostęp do funduszy unijnych, w tym strukturalnych. To, w jakim stopniu wpłynęły one na innowacyjność i konkurencyjność przedsiębiorstw sektora przetwórstwa rybnego, jest istotnym problemem, tym bardziej, że jak wykazała Doktorantka, istnieje luka poznawcza w tym zakresie w polskim piśmiennictwie.

We wstępie wskazany został teoretyczno-empiryczny charakter rozprawy i określone zostały zastosowane metody badań: metoda analizy literatury przedmiotu, metody sondażu diagnostycznego oraz metody statystycznej analizy danych, w tym wielowymiarowej analizy statystycznej.

Dane pierwotne pozyskano metodą wywiadu kwestionariuszowego oraz wywiadu bezpośredniego. Ocenie m.in. poddano 11 instrumentów konkurowania i 10 elementów składających się na potencjał konkurencyjności. Badaniami objęto grupę 75 przedsiębiorstw, czyli wszystkie przedsiębiorstwa sektora przetwórstwa rybnego w województwie pomorskim działające w 2015 roku. Źródłem informacji o kondycji ekonomicznej przedsiębiorstw były sprawozdania finansowe (bilanse oraz rachunki zysków i strat) oraz okresowe sprawozdania statystyczne i analizy ekonomiczne, w tym opinie biegłych rewidentów, programy (strategie) rozwojowe przedsiębiorstw, wnioski składane przez przedsiębiorstwa ubiegające się o unijne środki publiczne, ewaluacje i inne materiały wewnętrzne instytucji zarządzającej funduszami

strukturalnymi. W rankingu spółek sektora przetwórstwa rybnego, któremu poddano 39 spółek posiadających siedzibę na terenie województwa pomorskiego w 2015 roku, wykorzystano dwa wskaźniki płynności, cztery wskaźniki zadłużenia, pięć wskaźników obrotowości oraz trzy wskaźniki rentowności. Łącznie 14 wskaźników. Wskaźniki te, po ich weryfikacji ze względu na wartość informacyjną, jako cechy diagnostyczne posłużyły do klasyfikacji spółek metodą taksonomiczną. Na tym etapie badań posłużono się syntetycznym wskaźnikiem wyliczonym dla każdej spółki przy zastosowaniu metody unitaryzacji zerowej. W kolejnym etapie badań zastosowano wielowymiarową analizę korespondencji, której celem było wykrycie powiązań między kategoriami innowacyjności a kategoriami miary syntetycznej dotyczącej sytuacji finansowej przedsiębiorstw.

IV. Konstrukcja i zawartość merytoryczna rozprawy

Część merytoryczna rozprawy zawiera się w 5 rozdziałach ułożonych w porządku logicznym. Cztery pierwsze mają charakter teoretyczny, a ostatni zawiera wyniki przeprowadzonych badań empirycznych.

Przy pisaniu rozprawy Doktorantka posługiwała się literaturą przedmiotu – polską i obcojęzyczną, aktami prawnymi oraz wynikami przeprowadzonych badań empirycznych. Na uznanie zasługuje obszerna liczba przytoczonych publikacji zwłaszcza z zakresu przetwórstwa rybnego oraz obrotu rybami i ich przetworami. W badaniach wykorzystane zostały metody opisowe i porównawcze (głównie w zakresie przeglądu literatury) oraz w części empirycznej metody statystyczne i kwestionariuszowe. Doktorantka wykazała się umiejętnością podejścia interdyscyplinarnego oraz łączenia elementów makro- i mikroekonomicznych. W efekcie rozprawę cechują walory poznawcze, które zasługują na uwagę.

W rozdziale I na podstawie przeglądu literatury przedstawiono problematykę zasobów przedsiębiorstwa oraz omówiono pojęcie konkurencyjności i wskazano na podstawowe jej uwarunkowania. Trzeci ostatni podrozdział zatytułowany „Inwestycje w majątek przedsiębiorstwa a sfery funkcjonalno-zasobowe konkurencyjności” dotyczy relacji między posiadanymi już zasobami przedsiębiorstwa a jego potencjałem konkurencyjności, z pominięciem inwestycji w majątek, z reguły rozumianej jako określony proces. Stąd wydaje się, że tytuł „Majątek przedsiębiorstwa a sfery funkcjonalno-zasobowe konkurencyjności” lepiej odpowiadałby treści tego podrozdziału.

W rozdziale II, również na podstawie przeglądu literatury, wskazano na szczególną rolę innowacji w kreowaniu konkurencyjności przedsiębiorstw. Ten precyzyjnie napisany rozdział

przedstawia teoretyczne pojęcia i zależności mieszczące się w zakresie obszaru badań przedstawionych w rozprawie.

Trzy kolejne rozdziały (III – V) odnoszą się już do sektora przetwórstwa rybnego. Rozdział III dotyczy ogólnych uwarunkowań rozwoju przetwórstwa rybnego w Polsce, rozdział IV przedstawia politykę strukturalną Unii Europejskiej w aspekcie wykorzystania środków publicznych na rozwój sektora przetwórstwa rybnego, natomiast rozdział V prezentuje wyniki przeprowadzonych badań empirycznych, poprzedzone, w pierwszym podrozdziale, stosunkowo krótkim wprowadzeniem w problematykę przetwórstwa rybnego w województwie pomorskim.

Rozdział IV niewątpliwie posiada wartość poznawczą i ściśle nawiązuje do idei pracy, moim zdaniem jednak niepotrzebnie przerywa zarysowany tok myślenia w poprzedzającym go rozdziale III, do którego powraca się w rozdziale V, a który nawiązuje wprost do postawionych celów i zakresów badawczych. Byłoby lepiej, gdyby zaprezentowana w rozdziale V charakterystyka i procesy zmian sektora przetwórstwa rybnego w przybrzeżnej strefie Morza Bałtyckiego i dalej w województwie pomorskim były poprzedzone przedstawieniem uwarunkowań rozwoju sektora przetwórstwa rybnego w Polsce (rozdział III). Wymagałoby to zamiany kolejności rozdziałów III i IV. Polityka strukturalna Unii Europejskiej zostałaby przedstawiona wcześniej jako jedno z podstawowych uwarunkowań zmian w całym krajowym sektorze przetwórstwa rybnego.

W rozdziale V, z wyjątkiem pierwszego podrozdziału wprowadzającego do problemów rozwoju sektora przetwórstwa rybnego w województwie pomorskim, przedstawiono wyniki wnikliwie przeprowadzonych badań empirycznych. Badania te posłużyły do realizacji założonych celów oraz weryfikacji postawionych hipotez. Badaniu empirycznemu poddano przedsiębiorstwa przetwórstwa rybnego województwa pomorskiego o różnej wielkości, mierzonej wielkością zatrudnienia i o różnym statucie organizacyjno-prawnym. Badania te obejmowały przedsiębiorstwa o zróżnicowanej działalności, w tym zajmujące się sprzedażą bezpośrednią, handlem, zajmujące się głównie przetwórstwem, a dodatkowo handlem, turystyką w okresie letnim oraz połowami. Badania sondażowe przeprowadzono w roku 2010 i 2015. W pierwszym roku kwestionariusze wysłano do 75 przedsiębiorstw i uzyskano 38 zwrotów, natomiast w 2015 roku z tej samej próby uzyskana 51 zwrotów, w tym 38 w pełni wypełnionych. Uzyskane w ten sposób informacje posłużyły do sporządzenia charakterystyki przedsiębiorstw pod względem profilu prowadzonej działalności, okresu funkcjonowania, rodzaju i udziału w rynku, skali zatrudnienia, form organizacyjno-prawnych, asortymentu produkcji, liczby i rodzaju wprowadzanych innowacji, oceny własnej wpływu czynników

zewnętrznych oraz stosowanych instrumentów konkurencyjną przedsiębiorstw.

W osobnym punkcie przedstawione zostały istotne, z punktu widzenia realizacji celu głównego rozprawy, wyniki badań dotyczące intensywności zaangażowania przedsiębiorstw w wykorzystanie funduszy UE. Badania te wykazały, że 89% podmiotów korzystało, w tym 43% nadal korzysta ze środków unijnych. A 11 % badanych nie korzystało z tych środków.

Opis powyższych wyników podany w treści pracy nie zgadza się z ilustrującym je rysunkiem. W treści pracy (str. 134) podana jest informacja, że 9% zakończyło korzystanie z funduszy UE, natomiast według zamieszczonego na tej samej stronie rysunku 9% respondentów korzysta z tych funduszy, natomiast 37% z nich korzystało i zapewne zakończyło korzystanie, gdyż osobną prezentowaną na diagramie pozycją jest grupa 43% przedsiębiorstw, która korzystała i nadal korzysta z tych środków (rys. 5.4.).

Wśród prezentowanych wyników na szczególnie uwagę zasługuje stwierdzenie, że dla ok. 93% respondentów uczestnictwo w unijnych programach miało duży wpływ na rozwój i poprawę jakości produktów. Ma ono kluczowe znaczenie w realizacji celu głównego rozprawy: „ocena wpływu wykorzystania środków publicznych Unii Europejskiej przeznaczonych na realizację projektów inwestycyjnych nakierowanych na podniesienie konkurencyjności sektora przetwórstwa rybnego”, gdyż jak wykazała Autorka, na podstawie przeprowadzonej w dalszej kolejności analizy korespondencji, najwięcej i najczęściej instrumenty dotyczące konkurowania stosują przedsiębiorstwa o bardzo dobrej i dobrej sytuacji finansowej, dbające o swój wizerunek i często wprowadzające na rynek nowe i unikatowe produkty.

Analizę korespondencji poprzedziła analiza wskaźnikowa 39 spółek, która polegała na wyliczeniu podstawowych wskaźników księgowych płynności, wspomaganie finansowego, obrotowości i rentowności. Stosując metodę unitaryzacji zerowej wyliczono następnie wskaźnik syntetyczny, który posłużył do sporządzenia rankingu badanych spółek. Wydaje się, że te wnioskiwie przeprowadzone badania byłyby jeszcze ciekawsze, gdyby Autorka próbowała włączyć do powyższej analizy wielkość pozyskanych środków unijnych, np. mierzonej w relacji do kapitału własnego poszczególnych przedsiębiorstw.

Należy podkreślić trafny dobór metod statystycznych do przeprowadzonych badań empirycznych. Autorka wykazała się na ogół umiejętnością przetrzymania prezentowania wyników (w formach graficznych i tabelarycznych) oraz poprawnej ich interpretacji, choć zdarzały się w tym zakresie również wskazane powyżej błędy.

Rozprawę kończą liczne wnioski, w znacznej części zbyt szczegółowe o charakterze podsumowania wyników, a także etapów przeprowadzonych badań. W konsekwencji wniosków (nr 16), iż: „z podanych wyżej wniosków wynika, że cele pracy zostały osiągnięte, a postawione hipotezy pozytywnie zweryfikowane” nie brzmi zbyt przekonująco. Korzystniejszym rozwiązaniem byłoby wyprowadzenie kilku wniosków ogólnie ujmujących przeprowadzone badania teoretyczne i empiryczne.

V. Uwagi szczegółowe

Ogólne wymogi formalne dotyczące podziału pracy, przypisów, opisanie tabel i form graficznych, spisu literatury, spisu tabel i wykresów oraz załączników zostały spełnione zgodnie z przyjętymi w rozprawach doktorskich standardami. Rozprawa jest łatwa w odbiorze i cechuje ją dobry styl. Autorce nie udało się jednak uniknąć drobnych błędów edytorskich, takich jak brak przecinka czy kropki, a także innych, jak dostrzeżone:

str. 38. „Rys. 2.2. Innowacyjność i jej miary.”, rysunek raczej przedstawia formy i cechy innowacyjności, a nie jej miary,

str. 38. „Ministerstwo Gospodarki przeprowadziło badania, z których wynika”, brak danych źródłowych,

str. 43. „Łącznie MŚP w 2009 roku w Polsce stanowiły prawie połowę PKB [Brussa, Tarnawa 2011, s.13]”, powinno być np. „Łącznie MŚP w 2009 roku w Polsce wytworzyły prawie połowę PKB”,

str. 50. „Na podstawie badań wybranych przedsiębiorstw przetwórstwa rybnego wyróżniono typ konsolidacji produkcyjnej.”, brak źródła - jakie badania, kiedy?

str. 64. „Duża grupa potencjalnych konsumentów uważa, iż ryby są za drogie ...”, brak danych źródłowych,

str. 85. „Saldo obrotów było dodatnie jedynie w 2012 roku”., w tabeli 3.12. saldo jest niewielkie, ale ujemne,

str. 126. „Zmalała natomiast liczba podmiotów prowadzących działalność gospodarczą”, powinno być „...liczba podmiotów prowadzących jednoosobową działalność gospodarczą”,

str. 130. Działalność innowacyjna przedsiębiorstwa przetwórstwa rybnego w latach 2010-2015 koncertowała się ...”, powinno być ... koncentrowała się ...”

str. 134. „Większość podmiotów to małe i średnie oraz stosunkowo inwestycyjne przedsiębiorstwa”, określenie „stosunkowo inwestycyjne” jest nieprecyzyjne, podział przedsiębiorstw również – małe i średnie też mogą być „stosunkowo inwestycyjne”,

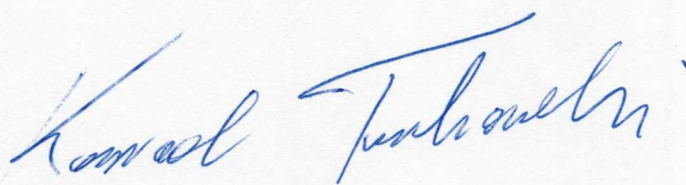
s. 137. „Zainteresowanie i chęć pozyskania unijnych środków oraz spełnienie przez badane przedsiębiorstwa unijnych norm jakościowych pozwalają sądzić, że przedsiębiorstwa te mają własne plany doinwestowania przedsiębiorstw i tym samym umacniania konkurencyjności”, jedno nie wyklucza drugiego, przedsiębiorstw mogą mieć własne plany bez względu na ich stosunek do środków unijnych.

VI. Wnioski końcowe

Podsumowując ocenę przedstawionej rozprawy, stwierdzam, że dysertacja doktorska mgr Zyty Marii Biegały spełnia kryteria stawiane pracom doktorskim. Mocną stroną rozprawy jest podparcie się bardzo szeroką literaturą tematyczną oraz przeprowadzone rozległe i szczegółowe badania empiryczne. Zakres przestrzenny i czasowy przeprowadzonych badań nie budzi zastrzeżeń i jest wystarczający do wyciągnięcia miarodajnych wniosków.

Autorka wykonała ogromną pracę w przygotowaniu swojej rozprawy. Założone cele poznawcze zostały osiągnięte z pomocą trafnie dobranych i prawidłowo zastosowanych metod analitycznych, jednak zbyt szeroko i szczegółowo przedstawione wnioski, moim zdaniem, osłabiły końcowe uzasadnienie osiągniętych rezultatów.

Mimo tych niedostatków, biorąc pod uwagę ocenę merytoryczną i formalną stwierdzam, że rozprawa doktorska mgr Zyty Marii Biegały **spełnia wymagania** stawiane pracom doktorskim i określone w Ustawie z 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki i **wnoszę o dopuszczenie Doktorantki do publicznej obrony.**

Recenzja

rozprawy doktorskiej Pani mgr Zyty Marii Biegały
zatytułowanej „**Wpływ środków publicznych na konkurencyjność sektora
przetwórstwa rybnego**”

napisanej pod kierunkiem naukowym dr hab. inż. Iwony Bąk, prof. ZUT

Uwagi wstępne

Dokonując oceny rozprawy doktorskiej Pani magister Zyty Marii Biegały, uwzględniono obligatoryjne wymogi formalno-prawne stawiane dysertacjom, determinowane przepisami ustawy z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz.U. nr 65, poz. 595 z późn. zm.). Zgodnie z wymogami ujętymi w Ustawie, w kolejnych punktach recenzji dokonano oceny pracy doktorskiej pani mgr Zyty Marii Biegały, kierując się następującymi kryteriami:

1. Dobór problematyki badawczej i tematu pracy
2. Cel badawczy, hipotezy pracy, metody badawcze oraz struktura i treść pracy
3. Ocena merytoryczna i formalna pracy
4. Konkluzja końcowa

1. Dobór problematyki badawczej i tematu pracy

W pracy doktorskiej pani magister Zyty Marii Biegały zatytułowanej „*Wpływ środków publicznych na konkurencyjność sektora przetwórstwa rybnego*”, podjęta została bardzo ważna, złożona i dotąd niewystarczająco poddana analizie problematyka związana z konkurencyjnością i innowacyjnością sektora zajmującego się produkcją i sprzedażą ryb i przetworów rybnych w kontekście wykorzystania środków unijnych w Polsce. Daje to podstawy do stwierdzenia, że obszar dociekań, który posłużył do przygotowania rozprawy doktorskiej, znajduje się na etapie diagnozy, której często towarzyszą burzliwe dyskusje, zarówno w środowisku teoretyków jak i praktyków. Ten stan rzeczy generuje potrzebę zintensyfikowania badań dotyczących oceny stanu i zdolności konkurencyjnej sektora zajmującego się produkcją i sprzedażą ryb i przetworów rybnych nie tylko w warunkach

polskich, lecz również na tle gospodarek krajów Unii Europejskiej. Każde zatem opracowanie zmierzające do określenia uwarunkowań, metodologii oraz relacji państwo - gospodarka w warunkach kreowania konkurencyjności jest pożądane z punktu widzenia teoretycznego i bardzo celowe z punktu widzenia praktyki gospodarczej. Z tego względu z uznaniem należy się odnieść do przyjętego przez panią magister Zytę Marię Biegałą przedmiotu dysertacji, której zasadniczym założeniem jest zaprezentowanie procesów, metod, zakresu badań, oceny i rekomendacji, odnoszących się do reguł funkcjonowania eksplorowanego rynku oraz działających na nim podmiotów w sferze konkurencyjności i innowacyjności sektora zajmującego się produkcją i sprzedażą ryb i przetworów rybnych w aspekcie wykorzystania środków unijnych w Polsce. Dodać należy, że szeroko rozumiana konkurencyjność i innowacyjności sektora zajmującego się produkcją i sprzedażą ryb i przetworów rybnych jest nie tylko nurtem teoretycznie i poznawczo ciekawym, ale także budzącym nadzieję i oczekiwania co do możliwości jej racjonalnego i efektywnego wykorzystania w rozwoju powiatów, regionów i państw. Z tych powodów podejmowane w tym zakresie przedsięwzięcia badawcze są zarówno potrzebne i ważne, jak też trudne. Muszą bowiem sprostać wymogom metodologii ekonomii i jednocześnie wskazywać rozwiązania zgodne z zasadami polityki społeczno-gospodarczej oraz wzorcami postępowania nadającego się do zaadaptowania w praktyce.

Obszar rozważań dotyczący konkurencyjności polskich przedsiębiorstw na rynku przetwórstwa ryb, który posłużył do przygotowania rozprawy doktorskiej, jak już podkreślano, wciąż jest niedostatecznie rozpoznany. Przeto na rynku wydawniczym znajduje się niewiele prac naukowych z tym związanych. Dotychczasowe badania i publikacje odnosiły się głównie do konkurencyjności sektora przemysłu spożywczego, konkurencyjności polskiego eksportu oraz oceny konkurencyjności i szans rozwoju przedsiębiorstw przemysłu rolno-spożywczego. Tym bardziej generuje to potrzebę zintensyfikowania badań w tej sferze działalności gospodarczej w Polsce. Eksploracje te nie należą jednak do łatwych, ponieważ dotyczą bardzo złożonych, wielowątkowych, mających charakter dynamiczny kwestii.

Pewne zastrzeżenie recenzentka ma do sformułowania tematu pracy brzmiącego „*Wpływ środków publicznych na konkurencyjność sektora przetwórstwa rybnego*”. Otóż tak sformułowany temat może sugerować, że analiza odnosić się będzie nie tylko do obszaru Polski, Europy czy też Unii Europejskiej, lecz obejmować będzie większy obszar, np. wybrane regiony lub też kraje świata. Tymczasem, już we wstępie dysertacji Autorka informuje, że analizy, szczególnie te dotyczące wykorzystania środków unijnych, przeprowadzone zostały na przykładzie województwa pomorskiego. Niemniej mimo tej

krytycznej uwagi, zapewne polemicznej, zaakcentować należy, iż Autorka rozprawy lokując w tym nurcie swoje zainteresowania dokonała dobrego wyboru tematu, który jednak postawił przed nią niemałe wymagania. Autorka założyła bowiem, że omawiane w dysertacji zagadnienia powinny spełniać jednocześnie wymogi odpowiedniego poziomu teoretycznego stawiane rozprawom doktorskim, jak też budzić i zaspokajać zainteresowania osób zajmujących się aspektem praktycznym problemu. Asumpt ten sprawia, że podjęte przez Doktorantkę wyzwanie zmierzające do oceny i określenia konkurencyjności i innowacyjności sektora zajmującego się produkcją i sprzedażą ryb i przetworów rybnych, zarówno z perspektywy wykorzystania środków publicznych na rozwój sektora przetwórstwa rybnego, jak też różnych interesów krajów członkowskich i Unii Europejskiej jako całości, zasługuje na uznanie. Przedsięwzięcie to jest także pożądane z punktu widzenia teoretycznego oraz praktyki gospodarczej.

Reasumując, podjęta w opracowaniu problematyka badawcza opisana jest w sposób uporządkowany i zgodny z ogólnie przyjętym w temacie dysertacji kierunkiem. Jest to bardzo ważne z punktu widzenia każdej pracy naukowej, ponieważ:

- daje możliwość czytelnego ujęcia rozważanych zagadnień,
- świadczy o kompetencjach analitycznych i badawczych Doktorantki.

2. Cel badawczy, hipotezy pracy, metody badawcze oraz struktura i treść pracy

Głównym celem badawczym opracowania „jest ocena wpływu wykorzystania środków publicznych Unii przeznaczonych na realizację projektów inwestycyjnych nakierowanych na podniesienie konkurencyjności sektora przetwórstwa rybnego na przykładzie przedsiębiorstw województwa pomorskiego”. Oprócz celu wiodącego, Autorka sprecyzowała cztery następujące cele szczegółowe:

- zbadanie, czy środki publiczne w istotny sposób wpływają na podniesienie innowacyjności przedsiębiorstw sektora przetwórstwa rybnego (nowe technologie produkcji, zmiany w asortymencie i jakości produktów, zmiany organizacyjne),
- zbadanie, czy zmiany na poziomie innowacyjności przedsiębiorstw wykorzystujących środki publiczne UE przyczyniły się do podniesienia ich pozycji konkurencyjnej,
- ustalenie, czy efektem finalnym absorpcji unijnych środków publicznych jest poprawa kondycji ekonomicznej przedsiębiorstw badanego sektora.

Przedstawione cele wyznaczyły tok wywodów w całej dysertacji.

Treść hipotezy głównej rozprawy doktorskiej brzmi następująco: „Wykorzystanie środków publicznych UE (Programy SAPARD, SPO, PROW) ma wpływ na poprawę innowacyjności przedsiębiorstw sektora przetwórstwa rybnego.

Obok hipotezy przewodniej, Autorka przyjęła trzy kolejne, wzajemnie się uzupełniające hipotezy pomocnicze:

- pozycja konkurencyjna przedsiębiorstw przetwórstwa rybnego jest funkcją jego zasobów oraz uzyskanego potencjału konkurencyjności,
- zależność między zasobami przedsiębiorstwa a jego pozycją konkurencyjną jest mierzalna, czyli istnieją czynniki wpływu możliwe do identyfikacji,
- środki publiczne UE należą do istotnych czynników wpływających na poziom innowacyjności i na pozycję konkurencyjną przedsiębiorstw przetwórstwa rybnego.

Wszystkie hipotezy są poprawnie określone i konsekwentnie w pracy udowodnione. Konkludując, zaproponowane przez Autorkę hipotezy badawcze sformułowane są w sposób wykazujący logiczną sekwencję procedury badawczej. Odnoszące się do przyjętych hipotez cele badawcze, wytyczają zakres realizacji: aspektu teoretycznego, badawczego i aplikacyjnego. Pozwoliło to Autorce przeprowadzić badania naukowe o walorach poznawczych i pragmatycznych. Badania te umożliwiły z kolei osiągnąć cele badawcze oraz zrealizować hipotezy badawcze. Hipotezom podporządkowana została struktura dysertacji obejmująca wstęp, pięć rozdziałów oraz zakończenie w formie wniosków końcowych. Kunszt konstrukcji pracy doktorskiej polega jednak głównie na tym, że problemy zasygnalizowane i omówione w pierwszej i drugiej części dotyczące krytycznej rewizji teorii konkurencyjności, innowacji jako instrumentu kreowania atrakcyjności przedsiębiorstwa, cech ją wyróżniających oraz jej podmiotowego wymiaru, zostały „uspójnione” ich „wypróbowywaniem” na gruncie rzeczywistości gospodarczej nawiązującej do polityki strukturalnej Unii Europejskiej w aspekcie wykorzystania środków publicznych na rozwój, konkurencyjność i innowacyjność sektora przetwórstwa rybnego, ujętej w części trzeciej, czwartej i piątej.

Rozdział pierwszy naświetla tło pojęciowe teorii konkurencji, konkurencyjności i zdolności konkurencyjnej przedsiębiorstw. Poruszone są w nim m.in. zagadnienia dotyczące przewagi konkurencyjnej oraz głównych strategii konkurencyjności. Mimo zawilości prezentowanej problematyki badawczej Autorka swobodnie porusza się po literaturze przedmiotu, starając się wydobyć najistotniejsze elementy będące podstawą dalszych rozważać ujętych w następnych rozdziałach opracowania.

Drugi rozdział podobnie jak pierwszy ma również charakter teoretyczny. Autorka zaprezentowała w nim problematykę dotyczącą innowacji i innowacyjności oraz instrumenty kreowania konkurencyjności. W tej części pracy Doktorantka przedstawiła w podrozdziale 3.2. „Determinanty zmian wewnętrznych w sektorze przetwórstwa ryb w Polsce”. Pomimo powszechnego już stosowania sformułowania „determinanty”, zalecałabym jednak zachowanie pewnej ostrożności i stosowanie raczej określenia „uwarunkowania”. Kategoria „determinanta” zgodnie z tradycją naukową odnoszona jest do związków deterministycznych (przyczynowo-skutkowych) występujących w obszarze zjawisk przyrodniczych (choć istnieją poważne spory o to, czy zjawisko determinizmu występuje w przyrodzie), w naukach społecznych występowanie związków jednoznacznych wydaje się wątpliwe z uwagi na ogromną złożoność i współzależność (podobnie zresztą jest w przyrodzie – stąd wątpliwości) zjawisk społecznych. Wobec tego bardziej zasadne jest posługiwanie się określeniem „uwarunkowania”. Oznacza to, że zakładamy, że dane zjawisko zmienia się ze względu na zaistnienie określonych warunków, mówimy zatem o okolicznościach, w jakich zachodzą zmiany, a nie o przyczynach tych zmian. Ta uwaga może być traktowana jako dyskusyjna, dotyczy bowiem przyjmowanych rozstrzygnięć epistemologicznych i jest związana z respektowaniem określonego stanowiska teoriopoznawczego. Uwaga ta nie zmienia też opinii recenzentki, że pierwsza i druga część opracowania przekonuje swoją merytorycznością, językową wnikliwością i siłą narracyjną oraz że jest to część dysertacji, która prezentuje nie tylko zwarty i merytorycznie przekonujący wywód akademicki, ale jest również ciekawą i wartościową lekturą.

Rozdział trzeci prezentuje kierunki przemian związanych z transformacją gospodarczą oraz ich wpływ na sektor przemysłu rybnego. Treści zawarte w tej części pracy odnoszą się przede wszystkim do charakterystyki sektora przetwórstwa rybnego w Polsce oraz czynników zewnętrznych i wewnętrznych dotyczących zmian w badanym sektorze. Jest to poprawna pod względem podniesionych problemów i prezentowanych informacji część opracowania.

Rozdział czwarty to studium analityczno-metodyczne, które zawiera kompleksową analizę polityki strukturalnej UE w aspekcie wykorzystania środków publicznych na rozwój sektora przetwórstwa rybnego. Prowadzone w nim rozważania obejmują przede wszystkim:

- Cele interwencji strukturalnej UE
- Instrumenty finansowe polityki strukturalnej WPRyb
- Programy i środki publiczne UE wykorzystane przez przedsiębiorstwa przetwórstwa rybnego

- Podstawowe kierunki inwestowania środków publicznych UE w przedsiębiorstwach przetwórstwa rybnego

Dokonana w czwartej części dysertacji analiza została przeprowadzona dogłębnie i rzetelnie z dużą znajomością przedmiotu badań. Autorka konsekwentnie analizuje kolejne zagadnienia oraz wyciąga trafne wnioski, w oparciu o które opiera następnie dalsze swoje rozważania. W sposób interesujący przeprowadzona została identyfikacja celów, instrumentów, programów i środków publicznych UE oraz kierunki inwestowania środków publicznych UE w przedsiębiorstwach przetwórstwa rybnego. W efekcie zawarte w rozdziale czwartym rozważania mają dużą wartość poznawczą i użyteczną.

Ostatni, piąty rozdział („Sektor przetwórstwa rybnego województwa pomorskiego w latach 2002-2015”), stanowi oryginalny wkład Autorki w tak ważny obszar badań jakim jest sektor przetwórstwa rybnego w Polsce. Na uznanie zasługuje przede wszystkim próba wykrycia powiązań pomiędzy kategoriami innowacyjności, a kategoriami miary syntetycznej dotyczącej sytuacji finansowej badanych przedsiębiorstw.

Pracę kończy podsumowanie, w którym Doktorantka sprecyzowała najważniejsze wnioski wynikające z przeprowadzonych badań. Wnioski te mogą być podstawą zarówno do podjęcia dalszych opracowań naukowych, do wykorzystania ich w operacyjnej działalności podmiotów przetwórstwa rybnego, jak i kształtowania rozwoju tego sektora w przyszłości.

Sumując praca charakteryzuje się spójnością i racjonalną chronologią myślową poszczególnych jej części. Rozprawę cechują także dobre proporcje objętości pojedynczo rozpatrywanych rozdziałów, ich dopełnianie się merytoryczne i właściwa hierarchia oraz kolejność prezentowanych zagadnień i refleksji. Natomiast niektóre pojawiające się powtórzenia treści, są zapewne spowodowane zamiarem Autorki położenia akcentu na najważniejsze aspekty rozpatrywanej problematyki.

Ważnym punktem oceny pracy doktorskiej jest także adekwatność zastosowanej metody do podjętego problemu badawczego. Z przykrością należy stwierdzić, iż polskie ekonomiczne rozprawy naukowe bardzo często oparte są na słabych podstawach metodologicznych. Niejednokrotnie ogranicza to rezultaty włożonego wysiłku badawczego.

W ocenianej rozprawie doktorskiej Autorka zastosowała właściwe metody badawcze takie jak: metodę wywiadu kwestionariuszowego i metodę wywiadu bezpośredniego. Oprócz wymienionych metod badawczych, zdaniem recenzentki, należało wymienić także metodę opisową, metodę analizy przyczynowo-skutkowej i analizy krytycznej literatury polskiej i obcojęzycznej, tym bardziej, że zostały one zastosowane w dysertacji. Poza wymienionymi

Doktorantka wykorzystała również metody komparatywne i metody statystyczne, m.in. analizę taksonomiczną i analizę korespondencji, należące do grupy wielowymiarowych metod statystycznych. Ponadto Autorka przeanalizowała dokumenty unijne.

3. Ocena merytoryczna oraz formalna pracy

Recenzowana dysertacja jest opracowaniem, w którym Doktorantka dokonała nie tylko kompetentnej, systematycznej i wnikliwej, ale także dobrze przemyślanej analizy zagadnień związanych z wpływem środków publicznych na konkurencyjność sektora przetwórstwa rybnego. Można stwierdzić, że otrzymaliśmy rzetelne studium, które w dużej mierze nie tylko porządkuje i podsumowuje dotychczasową dyskusję dotyczącą tych kwestii, lecz stanowi także oryginalną próbę rozwiązywania problemu badawczego. Studium to jest również bardzo ważne z punktu widzenia utylitarnego, ponieważ w oparciu o podstawy naukowe ocenia w sposób obiektywny i wyważony stopień powiązań pomiędzy kategoriami innowacyjności, a kategoriami miary syntetycznej dotyczącej sytuacji finansowej przedsiębiorstw działających w sektorze przetwórstwa rybnego. Argumenty te dają podstawę do stwierdzenia, że rozprawa doktorska pani magister Zyty Marii Biegały wnosi wkład w proces uzupełnienia deficytu z zakresu badań dotyczących sektora przetwórstwa rybnego w Polsce. Jakkolwiek recenzowana praca obejmuje wnikliwą analizę badanego problemu, to zdaniem recenzentki, w opracowaniu można byłoby zaprezentować także model lub koncepcję formułującą w sposób syntetyczny i prognostyczny kierunki i wskazane rozwiązania, które należałoby zastosować w celu szybszego, sprawnego i skutecznego rozwoju sektora przetwórstwa rybnego w Polsce. Oczywiście uwagi tej nie należy rozumieć jako zarzutu, który osłabia wartość pracy, lecz jako zwrócenie na ten temat uwagi w przyszłych badaniach.

Ogólnie ujmując, pomimo przedłożonych dygresji, rezultaty przeprowadzonych badań świadczą o zaangażowaniu poznawczym Autorki, jak również o tym, że jako naukowiec, podejmując się niełatwego zadania badawczego – w mojej ocenie -, założony cel w znacznym stopniu osiągnęła.

Wobec powyższego należy zaznaczyć, że rozprawa doktorska pani magister Zyty Marii Biegały, wnosi wkład w proces uzupełnienia luki z zakresu badań sektora przetwórstwa rybnego w Polsce. Świadczą o tym rezultaty przeprowadzonych badań, które są istotne z punktu widzenia szeroko rozumianego rozwoju społeczno-gospodarczego w Polsce. Na

uznanie zasługuje również zaangażowanie poznawcze Autorki. Tym samym Doktorantka udowodniła, iż posiada:

- utrwaloną wiedzę teoretyczną w reprezentowanej dyscyplinie wiedzy;
- ugruntowany warsztat badawczy umożliwiający na kompleksowe i skuteczne badanie szczególnie złożonych zagadnień;
- cechy wnikliwego i sumiennego badacza.

Całość przedstawionej do recenzji rozprawy doktorskiej pani magister Zyty Marii Biegały składa się z 203 stron znormalizowanego wydruku komputerowego, w tym 55 tabel, 39 rysunków oraz 3 załączników. Na odnotowanie i podkreślenie zasługuje bogata baza bibliograficzna obejmująca 260 pozycji, zarówno polskich, jak i obcojęzycznych oraz 21 aktów prawnych, jak również wiele własnych udokumentowanych badań, obserwacji i obliczeń.

Opracowanie zostało także pod względem redakcyjnym i edytorskim przygotowane prawidłowo. Drobne uchybienia dotyczą przede wszystkim interpunkcji. Wymogi formalne zostały zachowane. Dysertacja napisana jest poprawnym językiem, w logiczny i komunikatywny sposób.

4. Konkluzja końcowa

Recenzowaną pracę doktorską uznaję za dojrzałą merytorycznie, świadczącą o niemałej kompetencji, rzetelności i dociekliwości Autorki. Zgłoszone uwagi mają charakter polemiczny i w żadnym zakresie nie wpływają na obniżenie ogólnie pozytywnej oceny rozprawy. Tym samym stwierdzam, że rozprawa doktorska pani magister Zyty Marii Biegały spełnia wymogi stawiane rozprawom doktorskim określonym w art. 13 ust. 1 Ustawy z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. nr 65, poz. 595 z p. zm.).

W związku z powyższym, wnoszę do Rady Wydziału Ekonomicznego Zachodniopomorskiego Uniwersytetu Technologicznego w Szczecinie o przyjęcie rozprawy doktorskiej pani magister Zyty Marii Biegały zatytułowanej „*Wpływ środków publicznych na konkurencyjność sektora przetwórstwa rybnego*” oraz dopuszczenie jej Autorki do publicznej obrony.

Wnioskuje również o przyznanie pani magister Zycie Marii Biegale nagrody za pracę doktorską zatytułowaną „*Wpływ środków publicznych na konkurencyjność sektora przetwórstwa rybnego*”.

Grzegorz Wolulwa

Prof. dr hab. Jan Zawadzki

Zachodniopomorski Uniwersytet Technologiczny w Szczecinie

Katedra Zastosowań Matematyki w Ekonomii

Recenzja

rozprawy doktorskiej mgr Zyty Marii Biegały

pt.: „**Wpływ środków publicznych na konkurencyjność sektora przetwórstwa rybnego**”

(promotor: dr hab. Iwona Bąk, prof. ZUT)

Recenzowana praca jest bardzo rzetelnym studium empiryczno-teoretycznym poświęconym ocenie wpływu funduszy unijnych na funkcjonowanie sektora przetwórstwa rybnego w województwie pomorskim, odgrywającym wraz z województwem zachodniopomorskim zasadniczą rolę w tym segmencie gospodarki.

Praca posiada objętość 203 stron znormalizowanego tekstu i składa się ze: spisu treści, wstępu, 5 rozdziałów, wniosków, literatury, spisów: aktów prawnych, tabel i rysunków oraz 3 załączników.

We Wstępie pracy Doktorantka przedstawiła w sposób przekonujący uzasadnienie podjęcia tematu oraz sformułowała w sposób prawidłowy: cel podstawowy i cele szczegółowe dysertacji oraz hipotezę główną i hipotezy pomocnicze. Jej celem podstawowym jest „*ocena wpływu wykorzystania środków publicznych Unii Europejskiej przeznaczonych na realizację projektów inwestycyjnych nakierowanych na podniesienie konkurencyjności sektora przetwórstwa rybnego*”. Ograniczenie zakresu badań do województwa pomorskiego, ze względu m.in. na obszerność analizowanych danych źródłowych, danych wtórnych oraz aktów prawnych nie budzi zastrzeżeń. Cele pomocnicze stanowią uszczegółowienie celu podstawowego.

Natomiast brzmienie hipotezy głównej jest następujące: „*Wykorzystanie środków publicznych UE (Programy SAPARD, SPO, PROW) ma wpływ na poprawę innowacyjności i konkurencyjności przedsiębiorstw sektora przetwórstwa rybnego*”. Trzy hipotezy pomocnicze stanowią rozwinięcie hipotezy głównej.

W tekście pracy można wyraźnie wyodrębnić dwie zasadnicze części: teoretyczną i empiryczną. Na część pierwszą składają się dwa pierwsze rozdziały. Rozdział pierwszy poświęcony jest teoretycznym rozważaniom nt. roli zasobów przedsiębiorstwa w aspekcie konkurencyjności. Bardzo ważną rolę z punktu widzenia problematyki podjętej pracy odgrywa

rozdział drugi, którego przedmiotem są zagadnienia dotyczące wpływu innowacji na kreowanie konkurencyjności przedsiębiorstw. Z lektury tych rozdziałów przebija więcej niż dobra znajomość problematyki analizowanych zagadnień oraz duża swoboda Doktorantki w poruszaniu się w tym obszarze, będąca rezultatem odbycia pogłębionych studiów literaturowych.

Układ pracy uważam za prawidłowy, kolejność rozdziałów tworzy logiczny ciąg, najpierw rozpatrywane są zagadnienia o charakterze teoretycznym, potem kolejno przedstawiono zagadnienia związane z badaniami empirycznymi. Rozdział trzeci poświęcony został omówieniu uwarunkowań rozwojowych sektora przetwórstwa rybnego w Polsce, ze szczególnym uwzględnieniem województwa pomorskiego. Przedmiotem rozważań w rozdziale czwartym jest analiza polityki strukturalnej UE, w tym zwłaszcza w aspekcie alokacji środków publicznych na rozwój sektora przetwórstwa rybnego w badanym województwie.

Rozdział piąty poświęcony został badaniom nad konkurencyjnością przedsiębiorstw sektora przetwórstwa rybnego w województwie pomorskim. Przedstawiono i poddano analizie, w tym analizie wskaźnikowej blisko 40 przedsiębiorstw tego sektora za lata 2002-2015. Autorka słusznie zwraca uwagę, że liczy się wprowadzić kilkadziesiąt wskaźników o różnej pojemności informacyjnej, ale brak jest norm i aktów prawnych definiujących ich konstruowanie i interpretację. Również wybór wskaźników (cech diagnostycznych) nie jest jednolity dla wszystkich branż i państw. Dlatego nieprawidłowe jest np. podstawianie do powszechnie znanego modelu Altmana wskaźników dotyczących branż i firm działających obecnie w Polsce. Dlatego Autorka dla celów analiz wielowymiarowych dokonała własnego ich wyboru, kierując się przy tym przesłankami merytorycznymi. Następnie dokonała klasyfikacji badanych spółek sektora przetwórstwa rybnego z punktu widzenia ich sytuacji finansowej. Podjęła także za pomocą analizy korespondencji udaną próbę wykrycia powiązań pomiędzy kategoriami innowacyjności a kategoriami miary syntetycznej dotyczącej sytuacji finansowej badanych przedsiębiorstw.

Doktorantka podjęła się bardzo ambitnego zadania polegającego na analizie tej problematyki w warunkach głębokich, wręcz „rewolucyjnych” zmian strukturalnych związanych z głębokimi przemianami własnościowymi, polegających m.in. na: przekształceniu lub upadku przedsiębiorstw państwowych i spółdzielczych, powstaniu, konsolidacji lub upadku przedsiębiorstw prywatnych zajmujących się przetwórstwem rybnym. Tematyka wpływu środków UE w ramach programów: SAPARD, SPO, PROW, PO-RYBY, na wzrost konkurencyjności była do tej pory bardzo słabo wyeksplorowana. Analiza przyczyn i przebiegu tego procesów dostosowawczych związanych z polityką UE w zakresie rybołówstwa była

dodatkowo utrudniona z uwagi na fakt, że wiele firm miało(ma) charakter rodzinny. Przemianom zachodzącym w sferze połowów, produkcji i przetwórstwa ryb towarzyszyło gwałtowne zmniejszanie się liczby jednostek połowowych, łowiących głównie na Morzu Bałtyckim (ok.40%) oraz gwałtowny spadek połów dalekomorskich (bardzo widoczny zwłaszcza w latach 2008-2012). Rozwój przetwórstwa rybnego oparty jest w znacznym stopniu na imporcie surowca (produktów mniej przetworzonych) oraz bardzo dynamicznym wzroście eksportu przetworów rybnych poddanych przetworzeniu polegającemu np. na produkcji konserw i przetworów rybnych, wędzeniu itp. Zdaniem recenzenta Doktorantka z tego zadania wywiązała się w całej rozciągłości.

Do najważniejszych osiągnięć Doktorantki zaliczam:

1. Gruntowną znajomość problematyki będącej przedmiotem pracy. W tym celu odbyła staranną kwerendę literatury z zakresu konkurencyjności, pozycji i przewagi konkurencyjnej oraz innowacyjności, a także relacji między nimi.
2. Podjęcie się tematyki wpływu funduszy unijnych na wzrost konkurencyjności sektora nie tylko na rynku krajowym a przede wszystkim europejskim.
3. Logiczne i przejrzyste formułowanie zagadnień rozpatrywanych w pracy oraz samodzielne rozwiązanie autentycznego problemu naukowego.
4. Umiejętność zaprojektowania i przeprowadzenia obszernych badań empirycznych, w tym z wykorzystaniem dwóch rodzajów ankiet.
5. Doktorantka zebrała obszerne materiały statystyczne dotyczące sfery rybołówstwa zarówno w skali mezzo- jak i mikroekonomicznej. Po ich uporządkowaniu poddane one zostały starannej obróbce statystycznej.
6. Po wykonaniu obliczeń Doktorantka przeprowadziła pogłębione, wieloaspektowe analizy statystyczne. Na podkreślenie zasługuje wykorzystanie w nich wybranych zaawansowanych metod wielowymiarowe jej analizy statystycznej, w tym zwłaszcza analizy korespondencji oraz taksonomicznych metod grupowania i klasyfikacji.
7. Przeprowadzenie pogłębionych analiz z zakresu struktury i dynamiki zjawisk będących przedmiotem metod statystyki opisowej.
8. Przeprowadzenie szczegółowej analizy ekonomicznej z wykorzystaniem analizy wskaźnikowej.
9. Przeprowadzenie delimitacji przedsiębiorstw, spółek i firm z punktu widzenia stopnia wpływu wykorzystania funduszy unijnych na uzyskanie przewagi konkurencyjnej.
10. Wyprowadzenie logicznych wniosków z przeprowadzonych badań oraz wskazanie kierunków dalszych badań.

Wypełniając obowiązki recenzenta chciałbym podzielić się wątpliwościami, uwagami i sugestiami, które nasunęły się mi w trakcie lektury dysertacji:

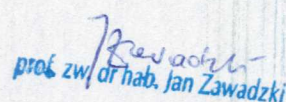
1. W tytule tablicy 3.2-s.60, zamiast wyrażenia „według dochodu budżetu domowego” powinno być tak jak na rys. 3.8 wg badań budżetów domowych.
2. W przypadku tabl.3.5 wskazany byłby krótki komentarz dot. gwałtownego spadku połowów dalekomorskich w latach 2003-2008 oraz wyjaśnienie jaki jest zakres tego pojęcia.
3. Wskazane byłoby też ewentualne podanie zmian akwenów rybołówstwa dalekomorskiego oraz podanie dat złomowania floty dalekiego zasięgu, w tym przetwórci ryb.
4. W tabeli. 3.6 s 71 – zbędny jest ostatni wiersz.
5. Podane na rys. 3.19 (s.88) wielkości nie sumują się do 100.
6. Wątpliwości budzi zawarte w tabeli 5.19 uszeregowanie spółek według malejącego wskaźnika ogólnego zadłużenia, w sytuacji, gdy zmienna ta jest destymulantą.
7. Wskazana byłaby, o ile to możliwe, krótka informacja w wyrażeniu ilościowym, jaki jest szacunkowy udział w imporcie ryb surowca rybnego (ryb nieprzetworzonych lub mało przetworzonych), które po przetworzeniu w postaci m.in. konserw, marynat, ryb wędzonych itp.są przedmiotem eksportu. Widoczne jest to na przykład w odniesieniu do łososi. Z informacji zawartych w tabl. 3.13 wynika, że w ujęciu ilościowym saldo eksportu łososi jest ujemne, a w ujęciu wartościowym dodatnie.

Przedstawione powyżej wątpliwości, uwagi i nieścisłości, po części dyskusyjne, o niewielkim ciężarze gatunkowym, w niczym nie umniejszają jednoznacznie pozytywnej oceny recenzowanej rozprawy

Według mojej opinii cele rozprawy zostały w pełni zrealizowane a postawione hipotezy, zarówno hipoteza główna jak i hipotezy szczegółowe, pozytywnie zweryfikowane.

W związku z powyższym z pełnym przekonaniem stwierdzam, że rozprawa doktorska mgr Zyty Marii Biegały w pełni (z nadstatkiem) spełnia wymogi ustawowe stawiane tego rodzaju pracom i dlatego wnoszę do Rady Wydziału Ekonomicznego Zachodniopomorskiego Uniwersytetu Technologicznego w Szczecinie o przyjęcie rozprawy doktorskiej pani magister Zyty Marii Biegały zatytułowanej „Wpływ środków publicznych na konkurencyjność sektora przetwórstwa rybnego” oraz dopuszczenie jej Autorki do publicznej obrony

Szczecin 9.05.2019

prof. zw. dr hab. Jan Zawadzki

Uchwała **374**
Rady Wydziału Ekonomicznego
Zachodniopomorskiego Uniwersytetu Technologicznego w Szczecinie
z dnia 25 czerwca 2019 roku

dot. nadania stopnia naukowego doktora nauk ekonomicznych dziedzinie nauk społecznych, dyscyplinie ekonomia i finanse mgr inż. Zycie Marii Biegała

Na podstawie art. 14, ustawy z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki – Rada Wydziału Ekonomicznego Zachodniopomorskiego Uniwersytetu Technologicznego w Szczecinie uchwala co następuje:

§ 1

Nadała stopień naukowy doktora nauk ekonomicznych dziedzinie nauk społecznych, dyscyplinie ekonomia i finanse mgr inż. Zycie Marii Biegała

§ 2

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady Wydziału

dr hab. inż. Bartosz Mickiewicz